

לואי הויזן

כ"כ כ"ג אב תש"ד

ע"ש

כא.מו-טז. כי תהיין לאיש שתי נשים וכו' וילדו לו בנים
האהובה והשנואה והיה הכן הבכור לשנואה. והיה כיום
הנחילו את בניו את אשר יהיה לו לא יוכל לככר את בן
האהובה על פני בן השנואה הבכור וגו'.

① ע"כ

בתיבת בכור רמוז הדין של פי שניים כי האותיות של תירת
בכר - שבתורה היא כתובה חסרה יו' - כפולות הנה במנין.
כידוע כ"ב אותיות הא"ב נחלקות במניינן ליחידות, עשרות
ומאות. האותיות מא' עד י' שוות לספרות היחידות שמאחו עד
עשר, מי' עד ק' לעשרות ומק' עד ת' למאות. והנה האות ב'
מתיבת בכור, שמניינה שתיים, והוא הכפול שביחידות, הכ' הוא
הכפול שבעשרות, והר' כפול במאות. נמצאת תיבת בכר
מורכבת כולה, מכל האותיות הכפולות הקיימות.
(ליקוטי תורה מהגר"א, נמעתיקי וולוז'ין)

תצא למלחמה על אויבך כא, י

בעלי המוסר אומרים כי פסוק זה מדבר על המלחמה הגדולה ביותר שיש
לו לאדם - המלחמה ביצר הרע! ידע האדם כי היצר הרע מתחכם לו
ומבקש תמיד להכשילו, משום כך לא פעם מסיח היצר את דעתו מן
העיקר אל הטפל...

② וקרא
לשם
אין
ע"כ

אל נקודת גבול בין שתי מדינות הגיע אדם כשהוא מוליך לצידו זוג
אופניים ועליהם טעונים שני שקים כבדים.
עצור - הורה המוכס - מה יש לך בשקים?
חול... השיב האיש.

6

חול?! - תמה המוכס - הראה נא לי!
חוריד האיש בעמל את השקים הכבדים מעל האופניים והניח אותם לפני
המוכס. פתח המוכס וגילה שאכן שני השקים מלאים בחול...

11

חייטט המוכס אולי מוטמן דבר מה בתחתית השק, אולם כדברי האיש
כן חיה - רק חול.
עבור - אישר המוכס במשיכת כתפיים.

למחרת היום שוב הופיע האיש עם אופניו וגם היום היו טעונים עליהם
שני שקים כבדים.

16

מה באמתחתך היום? - שאל המוכס.
חול... השיב האיש.

גם היום?! - תמה המוכס - מפני מה אתה סוחר חול?
ללא סיבה... השיב האיש.

כך חזר הדבר ונשנה מדי יום. האיש מגיע עם אופניו ועליהם שני שקים
ועווייתם רחילי אמר מפקד תחנת המכס למוכס - נראה לי כי אתם זה
איננו טיפש כלל וכלל... מן הסתם הוא מבקש להרדים את עירנותנו...
באחד הימים יבריה בתוך השקים יהלומים או תכשיטים יקרי ערך!...

21

ערכו לו בדיקות פתע!
עשו המוכסים כפי שנצטוו אולם מעולם לא מצאו בכליו של האיש דבר...
רק חול!

26

כעבור שנים, פגש מפקד תחנת המכס באותו אדם ונכנס אתו לשיחה.
האם זוכר אתה - שאל המפקד - איך היית מביא מדי יום שני שקי
חול?... אינך נראה לי כשוטה כלל וכלל... גלה נא לי מה היה פשר מעשה

31

זה?

האח - צחק האיש - שיטתי בכם במשך תקופה ארוכה!

הכיצד? - תמה המפקד.

בכל יום - אמר האיש - הברחתי מן המדינה שלי למדינה שלכם - זוג אופניים!...

כך היא גם דרכו של היצר! מסית הוא את דעתו של האדם מן העיקר אל הטפל וכך נופל האדם ברשתו ללא משים.

החטא והעץ

3

האיש
עץ

"וכי יהיה באיש חטא משפט מות והגומת ותלית אהו על עץ" (דברים כא. כב). "כל הנסקלן נתלין דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים אינו נתלה אלא המגדף ועובד ע"ז. האיש תולין אותו פניו כלפי העם והאשה פניה כלפי העץ דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים האיש נתלה ואין האשה נתלית" (סנהדרין מה במשנה. וראה רמב"ם ה' סנהדרין פט"ו ה"ו שפסק כחכמים בשני הדברים האלה). ובברייתא הלשון היא: "מה מקלל זה שכפר בעיקר אף כל שכפר בעיקר" (גמרא שם). יש לעיין:

(א) למה הקפידה התורה לתלות אותו על עץ דוקא ולא על כל דבר אחר? למה אין ברזל כשר לענין זה?
(ב) למה חייבה התורה לתלות רק מגדף ועובד ע"ז ולא כל הנסקלין? אם שוים הם למיתה, למה אין הם שוים גם לגבי מה שלאחר המיתה ושקשור למיתה?
(ג) למה אין אשה נתלית על אותה עבירה עצמה שהאיש נתלה?

למה אין הם שוים לתליה כמו ששוים הם למיתה?
אולי נגיד שמצות "ותלית אהו על עץ", באה להזכיר לבני אדם נשכחות כדי שילמדו מהן מוסר השכל. "ואמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון מין היה שנאמר ויקרא ה' אלקים אל האדם ויאמר לו איכה. אן נטה לבך וכו' רב נחמן אמר כופר בעיקר היה כתיב הכא והמה כאדם עברו ברית וכתוב התם ואמרו על אשר עזבו ברית ה' " (סנהדרין לח). "צדוקי היה (גירסת צדוקי במקום מין) - נוטה לעבודת כוכבים" (רש"י שם). אפשר גם להסביר את הנהגת של אכילת עץ הדעת עם כפירה בעיקר ועבודת כוכבים. והשאלה "איכה"

(אן נטה לבך) מצד ה', לא באה רק מפני שהוא בוחן כליות ולב והוא בוחן לבו של אדם הראשון ומצא שנזרקה בו מינות. אלא היא באה על סמך דברים מפורשים שנאמרו בשעת החטא. כי הנחש אמר אל האשה: "כי ידע אלקים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלקים ידעי טוב ורע" (בראשית ג. ה). ואם אדם הראשון אכל מעץ הדעת, הרי קיבל פירושו של הנחש לאיסור זה. ואדם שרואה את עצמו אלוהים למחר, הרי זו כפירה בעיקר ומינות.

ואף על פי שרבינו חננאל מזהיר אותנו וכותב: "פירוש רב וכו' ורב נחמן באו להודיע כי המינים אומרים כי אדם הראשון מין היה כמותינו וכו' וכופר בעיקר השכינה היה. ומביאין ראיה לדבריהם מאלו הפסוקים, הו' והירין בתשובתם ללמד מה שחשיבו להם. וכן פירוש כל כיוצא באלו. אבל חכמי התלמוד חס שאומרים על אדם הראשון ועל כיוצא בו פגם. והמפרש וולתי זה הפירוש עתיד ליתן את הדין" (שם) - כבר בא בעל "עץ יוסף" (על "עין יעקב") והמתיק את הדברים בכותבו: "הא פשיטא דאדם הראשון חסיד גדול היה וכו' ולא פליגי הכא אלא בשעה שאכל מן העץ מה היתה כוונתו, וס"ל לרב דבאותה שעה נזרקה בו מינות וכו' ורב נחמן סבר דבאותה שעה כפר בעיקר. אבל אחרי שנקנסה מיתה על ידו חזר בתשובה והיב לחסיד גדול (תורת חיים)". וראה גם בפירוש "עיון יעקב" שם שמפרש גם הוא את הדברים כפשוטם.

התורה ציותה על כן לתלות את המגדף והעובד עבודה זרה ויהכוננו בעיקר כדי להזכיר לבני אדם כי עבירה זו היא היא שהביאה מינה לעולם. אלמלא חטא אדם הראשון בעץ הדעת שהיא נטיה לעבודה זרה וכפירה בעיקר, לדעת חכמים הנ"ל, לא היתה מיתה נקנסת עליו ועל רעיו אחריו עד עולם.

1 ולכן ציותה התורה לתלות אותו על עץ דוקא. כדי להזכיר בזה חטא עץ הדעת שהוא אותו חטא עצמו שחטא תלוי זה. ושחטא זה הביא מיתה לא רק לאותו תלוי, אלא לכל העולם כולו. ראיית התלוי על עץ וזכירת חטא עץ הדעת, יש בהן כדי להרחיב אחרים מחטא זה שהוא חמור כל כך, עד שבעטין באה מיתה לעולם.

2 ורק איש נתלה ולא אשה. כי לאדם אמר ה' "כי ביום אכלך ממנו מות תמות" (בראשית ב, יז) ולא לחוה. רק לאדם אמר אחר כך ה' "עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב".

3 (שם ג, יט) ולא לחוה. הוא, האיש, נושא באחריות כבדה זו של מיתה בעולם. כי הוא שנצטווה במפורש על איסור אכילה מעץ הדעת והוא שהוזהר עליו בעונש מיתה ולא היא.

4 "תנו רבנן אילו נאמר חטא ותלית הייתי אומר תולין אותו ואחר כך ממתין אותו כדרך שהמלכות עושה, תלמוד לומר הגומת ותלית ממתין ואחר כך תולין אותו" (סנהדרין מו).

5 למה באמת ציותה התורה על תליה שאחר המיתה והקפידה שלא לתלות אותו לפני המיתה? כי אז הייתי חושב שתליה זו הוא חלק מן העונש של חטא זה. תולים אותו לפני המיתה כדי להגדיל את עונשו. אבל עתה שהתליה היא אחרי המיתה, אין היא חלק מן העונש של חטא זה. כי אין עונש אחרי מיתה אלא לגשמה בעולם הנשמות ולא לנפש המת בעולם של הגופים החיים. עתה נבין את הרמז שבתליה זו. שהיא באה להזכיר לנו את חטא העץ והתוצאה החמורה ממנו לעולם כולו.

2

ועשית מעקה לגגך

כִּי תִבְנֶה בַּיִת חָדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעְקָה לְגַגְךָ (כ"ב, ח')

טבע האדם לשאוף לגדולות (כך כתב רבינו סעדיה גאון וצ"ל בספרו 'אמונות ודעות'):
 "אע"פ ויתכן שיהא לו קשיים מסוימים כאשר שאיפותיו יתקיימו. הטעם לכך
 הוא, שהנשמה היא יישות רוחנית, חלק אלוך ממעל, והיא שואפת לעלות ולהתעלות.
 אולם על האדם לדעת שלא להציב לעצמו שאיפות גבוהות מדי. לעיתים, הצבת
 מטרות נשגבות מן האדם עלולה להכשיל אותו, לייאש אותו ולהביא אותו לידי כך
 שלא יפעל בכלל לשם השגת שאיפותיו.

(5)
 יבס
 יבס

כך נלמד מפסוק זה דרך רמו: "ועשית מעקה לגגך" - על האדם לעשות מעקה וגבול
 לשאיפותיו, כדי שיהיו סבירות ובנות-השגה.

בעל ה'בן איש חי' המשיל על כך משל:

אדם אחד נשא ביצים על ראשו ועבר מעיר לעיר כדי למוכרן. פעם אחת הלך
 בדרכו, והנה עברה מולו עגלה ובה עשיר אחד. שאל מוכר הביצים את
 העגלון: אמור נא לי, כיצד נעשה איש זה שיושב בעגלה לעשיר כל כך גדול? כיצד
 התחיל את דרכו? ענה לו העגלון: הוא היה מוכר ביצים! התפלא האיש: וכי ממכירת
 ביצים בלבד העשיר אותו אדם? הסביר לו העגלון, שהאיש הושב תרנגולת על
 הביצים, מהן יצאו אפרוחים, את האפרוחים מכר וקנה בדמיהם עופות נוספים וכו' וכו'.
 אמר - ונסע לדרכו. התחיל אותו מוכר ביצים לחשוב בליבו: גם אני אקח את הביצים
 ואמכור אותן, יהיו לי אפרוחים, וביצים נוספות, ובדמיהן אקנה עופות וכו' וכו', עד
 שאעשה אף אני לעשיר גדול. או אז יזמין אותי המלך לארמונו. כשאגיע לארמון אני
 אשתחוה לפני המלך כך... תוך כדי הרהורים הוריד מוכר הביצים את ראשו בתנועת
 השתחויה - וכל הביצים נפלו ונשברו...

זהו שנאמר: "ועשית מעקה לגגך", עלִיךְ לשלוט על מחשבותיך ושאיפותיך...

(6)

mourn. In this answer there is still a fourth factor which completes the
 sum of the elements which have irritated those who look at our laws in a
 superficial manner. Here we have at once the beginning of a "protective
 fence", a מצוה דרבנן, a "fence-law", which Adam's conscientiousness had added to God's prohibition, to
 protect himself from transgressing it. We can see therefrom how these
 מצוות and גזרות are formed quite naturally from the conscientiousness that
 the observance of the Laws of God expect from us. But at the same time
 our sages admonish us שלא תעשה את הגדר יותר על העיקר שלא יפול ויקצץ את
 הנטיעות כך הקב"ה אמר ביום אכלך ממנו ועמדה והעירה עדות שקר לא תגעו בו פן
 תמותן כיון שראה שכונה דחפה עליו א"ל כמה דלא דמכת במקרובתיה אף לא במיכליה
 They warn us not to exaggerate and to set the fence too high, lest it fall in
 and destroy the plants it was placed to protect. God had said: "as soon
 as you eat of it you will die", but she said, quite untruthfully, that God had
 said "touch it not or you will die". The serpent caught at this falsehood:
 It pushed Eve against the tree, and then said: "see, you have not died by
 touching it, so you will also not die through eating it". (אבות ב"ר י"ט). They warn us never to lose sight of the origin and the importance
 of these "fence-laws" ordered by Jewish conscientiousness, always to keep
 in mind that they are man-made and not God-made, not דאורייתא, only
 as long as we remember this do they serve us as warning and protection.
 If we forget that this is their character, then transgressing them will just
 lead more easily to transgressing the real God's law too. This danger the
 sages always bear in mind themselves, and always take great care to make
 it evident that their מצוות and גזרות are only such, and to differentiate them
 from the דאורייתא which are מצוות. Adam erred therein that he transmitted
 the touching of the tree with the eating hereof as being equally forbidden
 by God.

Raw
 Hirsch
 ראו

האדמו"ר מסקולען משכין שלום בין בני זוג שפרצה ביניהם מחלוקת על נוסח 'המלאך הגואל'...

כי יקח איש אשה וכו' ושנאה (כ"ב י"ג)

1 השכנת שלום בין איש לאשתו, היא מן הזכויות הגדולות ביותר שהאדם יכול לצבור לעצמו. הרי מדי בוקר אנחנו אומרים 'אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה יחקרן קיימת לו לעולם הבא, וכו', והבאת שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו, וכו'.

6 דברים אלו נאמרו גם ביחס לדורות שלפנינו, שבהם היה ביתו של יהודי כסמל לכל בני נכר, שכאשר ביקשו להתבסס קמעה מניחותותיו של קו חמים, הציצו אל בין כתליו של ^{על} אחת כמה וכמה בתקופתנו, שבה שומעים יותר ויותר על התערערות בשלום-הבית ועל חיכוכים הנגרמים לפעמים מדברים של מה בכך, משטויות של ממש, שבמעט התפכחות אפשר לראות בעליל שמדובר בזוטות שאפילו ילדים קטנים לא היו מבזבזים את זמנם על מריבות שכאלו...

11 אבל כאשר היצר הרע מחליט לפגום בשלום הבית, הרי שגם דברים כאלה עלולים לערער את יציבות היחסים שבין הבעל לאשתו, ולהטיל אש ביניהם, אש המכלה את הכל, ושורפת את כל היישי של הבית היהודי.

16 למרות שידיהם של העסקנים המתמחים בפתרון בעיות שלום הבית, עמוסות מאוד, ועד שהם מסיימים את המלאכה בבית אחד, צריכים מיד לרוץ ולכבות את האש בבית השני, צריכים הם לזכור שמי שרוצה לזכות לזכות הגדולה של יהבאת שלום בין איש לאשתו, חייב להשקיע בכך סבלנות רבה, ולדעת שלמרות שיש מקרים שהטענות המושמעות בפניו על ידי בני הזוג הן פשוט ימצחיקות, צריכים לשבת ולהאזין היטב, ולשמוע לכל מילה היוצאת מפיהם, כדי ליצור את הרקע המתאים לפתרון.

21 הכל תלוי ב'פסיקי'

ולפעמים, כדי להכנס לעובי הקורה, הינך צריך להשפיל את עצמך בפני בני הזוג, ולדבר בשפתם ובסגנונם, והכל כדי ליצור בלבבם את האמון כלפיך.

שמעתי על מעשה שהיה בכפר קטן אחד בו התגוררו איש ואשה שנישאו זה לזו אך לפני תקופה קצרה, וכבר נפל ריב ביניהם. ועל מה נטובה המחלוקת?

28 כאשר האיש התכוון לעלות על יצועו, הוא שומע את אשתו אומרת קריאת שמע בנוסח מוזר במקצת, כשהגיעה ל'המלאך הגואל', אמרה: 'המלאך הגואל אותי מכל - רע יברך את הנערים...' את הפסיקי היא הניחה אחרי המילה 'מכל', וכך יצא שסיומו של הפסוק היה 'רע יברך את הנערים'...

31 מששמע הבעל את הדברים, נזעק מאוד, וגער באשתו על שהיא מסלפת את הפסוקים, שהרי צריך לומר 'המלאך הגואל אותי מכל רע - יברך את הנערים'. לפי הנוסח שלך, את עלולה להביא את המלאך הרע אל תוך הבית, אמר.

האיש היה בטוח שרעייתו השתכנעה ובלילה הבא היא תאמר את הפסוקים בפסוק הנכון. מה גדלה הפתעתו כשגם למחרת היא אומרת כאיולתה...

36 ועוד השיבה לו בדברים, באומרה: 'אתה לא תלמד אותי איך אומרים המלאך הגואל... את הנוסח הזה הבאתי מבית אימי, כך היא לימדה אותי, ואם כן יש לי על כך מסורת, ואיך הינך מעז לדרוש ממני לשנות את המסורת... אתה תמשיך להגיד כמו שאתה רגיל, ואני אגיד בנוסח שאמא שלי לימדה אותי'...

הפעם החליט הבעל שזה לא עסק, וצריך לקדש על כך מריבה של ממש... הוא החזיר לה בצעקות רמות, והיששון ושמחה הגיעו כבר אל הבית שזה עתה נבנה.

על פי
המלאך
7

Handwritten mark at the bottom left corner.

11) ארצות ארצה

8) מלאך רע יענה אמן בעל כרחו

1 עבד אל אדניו. לפי גיטין מ"ח
 העבד הוא כנעני והאדון ישראל ולפי
 הרמב"ם (פ"ח מה' עבדים ה"י). מלבד
 שאין מסגירין אותו לעבדות. אלא שעלינו
 להשתדל, שיקבל אדונו ממנו שטר חוב
 בדמיו עד שתשיג ידו ויתן לו. ואם לא
 6 רצה האדון לשחררו. מפקיעין ב"ד
 שיעבודו מעליו וילך לו. ונראה שהר"מ
 מדייק מהאמור "אשר ינצל אליך מעם
 אדניו" שכונת העבד היתה לש"ש, כדי
 לקיים את המצות התלויות בארץ ולפיקד
 הציל א"ע מעם אדניו (שאינו רוצה לגור
 בא"י) "אליך" שלו ה"י בורח מאדונו.
 המכביד את עולו עליו. ה"י בורח לאינו
 ארץ אחרת. כדי לפרוק מעליו עול אדוניו
 ועול מלכות שמים גם יחד. ואם הוא בחר
 16 בציון. הרי בחר גם בשוכן בציון. בעם
 היושב בציון ובתורתו. וכן כתב הר"מ
 בה' י"א שם: "גר זה שברח לארץ הרי
 הוא גר צדק". ומכיון שאמרו. הבא לטהר
 4 מסייעין אותו (שבת ק"ד). מחויבים אנחנו
 להשתדל בשחרורו. כדי שיהי חייב במצות
 כאיש (ולא כאשה) מישראל. מכיון שהוא
 התחיל להעמיס עליו עול המצות התלויות
 בארץ. והמטהר עצמו מעט מטהרין אותו
 הרבה.

יום אחד עבר במקום כ"ק האדמו"ר מסקולען זצ"ל, שהיה ידוע בחוכמתו
 ובחריפותו. מששמעו הבעל והאשה שהצדיק הגיע לכפרם, החליטו לגשת אליו ולשטוח
 את טענותיהם לפניו, וכפי אשר ישפוט כך יעשו.

ננסה לחשוב לרגע, כיצד היינו מגיבים אם היה מקרה כזה מגיע לאוזנינו; האם לא
 היינו פורצים בצחוק למשמע דברים אוויליים שכאלה, שאין להם לא טעם ולא ריח...
 6 אבל האדמו"ר מסקולען זצ"ל לא נהג כך. הוא ביקש להחזיר את השלום אל הבית
 הזה, והיה מוכן להשפיל את עצמו ולהראות לבני הזוג שגם זוטות כאלו עומדים אצלו
 ברומו של עולם...

הרבי עשה עצמו כשומע את הטענות בעיון רב, והניח ידיו על ראשו כמי שמתעמק
 לחשוב בשאלה שהונחה לפניו.

11 רק לאחר כמה דקות של 'מחשבה', פנה הרבי אל הבעל ואמר:

מדוע הינך סבור שאשתך טועה בנוסח שלה; אני דוקא חושב שהמסורת שהביאה
 מבית אימה היא צודקת ונכונה, ואסביר לך את כוונתה במה שהיא אומרת רע יברך
 את הנערים.

הרי מן הסתם גם אתה יודע ששני מלאכים מלווים תמיד כל יהודי בדרכו, אחד
 16 מלאך טוב והשני מלאך רע. במיוחד בליל שבת קודש, שבו מלווים אותו המלאכים עד
 הבית, וכידוע.

פאשר אמא של אשתך אמרה 'חמלאך הגואל אותי מכל', היא ייחדה את
 מחשבותיה אל המלאך הטוב, והתפללה שמלאך זה יגאל אותה מכל צרותיה; ואחר כך
 הוסיפה ואמרה רע יברך את הנערים, שגם המלאך הרע יצטרף לברכה זו, ויענה אמן
 על כרחו... 4

הבעל שמע את הדברים והחל 'להבין' מה קורה כאן. פתאום הוא תפס שאשתו
 צודקת בדבריה...

הוראת שעה

לאחר שהבעל נרגע, פנה הרבי אל האשה ואמר לה: חושבני שאמא שלך אמרה את
 26 הנוסח הזה רק כיהוראת שעה, בגלל מגיפה קשה שהיתה בזמנה שפגעה באנשים רבים,
 ולכן היא 'פעלה' שגם 'חמלאך הרע' יברך את הנערים.

אבל עכשיו, שהמגיפה חלפה ועברה מן העולם, ולא נשקפת לנו סכנה מיוחדת,
 אפשר לחזור אל הנוסח הרגיל ולומר 'חמלאך הגואל אותי מכל רע' - יברך את

הוא שאמרנו; המתעסקים בענייני שלום הבית צריכים להתאזר בסבלנות
 3/ כדי לשמוע את טענותיהם של המתדיינים, למרות שאין בטענות אלו כלום, ו
 צריך אף להשפיל את עצמם, ולעסוק ב'פְּשָׁטִים' שכאלה שְׁפָרַר שישמע אותם
 ימלא פיו בצחוק...

9) יחמלאך גואל

יט וכן צו חכמים שיהיה אדם מכבד את
 אשתו יתר מגופו ואוהבה כגופו. ואם יש לו ממון מרבה בטובתה כפי הממון.
 ולא יטיל עליה אימה יתירה ויהיה דבורו עמה [ב] בנחת ולא יהיה עצב ולא
 רוגז: כ וכן צו חכמים על האשה שתהיה מכבדת את בעלה ביותר מדאי
 ויהיה לו עליה מורא ותעשה כל מעשיה [ג] על פיו ויהיה בעיניה כמו שר או
 מלך מהלכת בתאות לבו ומרחקת כל שישנא. וזה הוא דרך בנות ישראל ובני
 ישראל הקדושים הטהורים בוייגון. ובדרכים אלו יהיה ישובן נאה ומשובח:

10) יחמלאך

הבורחים משם. ורבותינו אמרו³ אפילו בעבד כנעני של ישראל שברח מחוצה לארץ לארץ,
 שגם זה יעבוד לפני יושבי ארץ השם וינצל מעבוד היושבים על אדמה סמאה⁴, ושאין כל
 המצות נוהגות שם:

הרמז בפסוק: כדי לזכור דברי תורה, אפשר להזכיר את עמלק...

תמחה את זכר עמלק מתחת השמיים לא תשכח" (כה, יט)

באמצעות דיוק נפלא מפסוק זה, יישב הגאון רבי יעקב עמדין קושיא עצומה שהתקשו בה רבים:

12

במסכת בבא בתרא (מו:) מצינו דבר פלא: חז"ל נתנו שם סימן לזכור את דבריהם – בראשי התיבות של המילה "עמלק". והקושיא זועקת לשמיים: הכיצד יתכן שדוקא את שמו של מי שנצטוונו למחות את שמו מתחת השמיים – יחקקו חז"ל בתורה שבעל-פה לזכרון עולמים!?

כמו כן

אלא – כתב רבי יעקב עמדין (בהגהותיו ל"ש"ס) – חז"ל מצאו רמז במר שאמרה התורה "לא תשכח", כאשר המילה "לא" מופסקת בטעם טפחא, להורות שיש מקום שיותר להשתמש בו – כדי להעמיד את הגירסא ולזכירת התורה.

מה גם שזו השכחה מעולה ביחס לעמלק, וכלשון היעב"ץ: "להכניס מנוול לבית המדרש, לשבר כוחו ולהוציא ממנו ניצוץ הקדושה שבו"!

שי הטובר

הנהות רבי יעקב עמדין – בבא בתרא מו:

(הערת המלקט: רמז נפלא לכך שיש מקום שבו מותר להשתמש בשמו של עמלק, שמעתי מידידי הרה"ג רבי אפרים שמואל מאיר שליט"א, בעל "עבודת משיא": אמרו חז"ל על הפסוק [קהלת א, ג] 'מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש' – אבל למעלה מן השמש [עולמה של תורה וחידושיה] יש יתרון". ואף כאן נאמר כי כאשר נאמר "תמחה את זכר עמלק מתחת השמיים", הרי מובן מכך שלמעלה מן השמיים, דהיינו: בתורה ובענייניה, אין מצות תמחה, ואדרבה - אפשר להשתמש בעמלק לצורך דברי תורה, ודברי פי חכם חן!)

13

את אשר עשה לך עמלק - סמך עיני להקדים
פרש"י ע"י מדרש הנמוח אם תקרא במדות היו
דולג מנדיי הלווי וכו' . וז"ל נראה שפמלק כל בשון
משקלות וכו' ולא שברי לא היה במדרש מסתור שיהיה
כסם מדות ומשקלות . אבל העיני יבולר ע"ס שחבונק
על סם שהעיני חז"ל נמס' ב"ב ס"ט סס"ט כעון
משקלות עד שאמרו חסור עון משקלות יזמר מנ"ע
ומדוע חסור זה שאלרי נגות . וזו סם זה דמיון
משקלות נ"ע עד שאמרו שזו חסור חס - ונראה

11 דלפי שאמרו חז"ל ב' עבירות חסרות היינו נ"ע
ז"ו ש"ד . וחומר שכל' אלו אינו חלוי בעוהם שהאי
עוהם חילול שבת חסור נעוהם עריות אלא בשאר
האחדים החופס כל לחסור כל' מנ' אופנים . או
בהגדר הלמוה ב"ב ונחזירו לו מלד ההגדרות
החלוה לו מלד ההגדרות העם ודלמה במדות שפגע
כ"ן חלם להבירו . והנה הלאם שבהגדר הלמוה הוא
ע"י והלאם בהלוח הוא נ"ע והראש שבמדות רעות
הוא ש"ד וכל עוהה בליס ב"ב מנ' אופניה כלל כעון
המחל שבת מלד פרנסה ה"ו נוגע כלמוה וכו' שמן
ע"י . ואם לחלוי חלות נפשו ה"ו עוף מעריות . והם
הגרוה בשלבה עוהה כללו הוא ע"י . נאשר נוגע
ללמוה נגס רחוק מן החסונה וכל בליס לא ישובנו
ומשהה הנוגס מחבירו כלי יקר יכול לסיח שכל מלד
החלוה לחותו כלי וה"ו מגדר עריות . אבל העוהה
משקלות שגר אינו מדרך החלוה אלא חסרון הלמוה
כ"ה הן ומסרבה בהשנה פרעית לפי מעשיו וה"ו
מגדר ע"י . ע"כ אמרו דעון משקלות אע"כ שאינו
אלא עוף מע"י ועדיין רחוק מראש הכסירה מ"ה הוא
חסור מנ"ע שהוא רחוק מראש החלוה : בלשון חסרון
למוה קסם לחסונה וגם נוגע לכבודו ית"ס . ואחר
שכן נשור לעיני הפרעה של עמלק דכתיב הים ה'י
נקרנוו אס חין ויבא עמלק . והעיני חסור ח"ך נפל
סמך כלכס חסר רלות עיניהם כל הכסים . וכיארט
עס מסחפיק אס ה'י נקרבה היינו נדרך הפגע
וכסיוות משה ולא יהיה עוד נסים . וע"י הפסוק
כלמוה כל עמלק והיינו בעון משקלות : (ד"ר ואריה

6